

הרב אריאל בראלי

ראש מכון משפט לעם, ורב הישוב בית אל

פסק דין יועץ משכנתאות¹

תיאור העובדות

התובע, פנה אל הנתבע, שהוא יועץ משכנתאות, בבקשה לסדר לו משכנתא לרכישת דירה. דובר על סכום של מעל מיליון ש"ח. התובע אמר שכבר יש לו משכנתא קודמת בבנק לאומי ודובר על כך שכדי לבקש משכנתא חדשה יש לסלק את החוב כי קשה לקבל אישור לשתי משכנתאות. התובע שמע לעצתו ולקח הלואה מבנק מסד ע"ס מאה אלף ש"ח וסילק את המשכנתא הישנה בבנק לאומי. לאחר חודש, נחתם ביניהם חוזה התקשרות ע"ס של 7800 ש"ח פלוס מע"מ. לצורך ליווי בקבלת המשכנתא החדשה, הכסף שולם במלואו בארבעה תשלומים.

התובע נדרש להמציא מסמכים ופירוט חשבון כדי להכין הצעות לבקשת המשכנתא. כאשר יועץ המשכנתא קיבל אותם, התברר שכבר היו מקרים שהתובע לא שילם את תשלומי המשכנתא כמה וכמה פעמים.

לאור זאת, היועץ אמר שהסיכוי לקבל אישור למשכנתא הוא נמוך מאוד. עוד התברר שתובע יש חובות נוספים, מה שיקשה עליו גם להחזיר את המשכנתא.

לכן ההמלצה של היועץ לשנות כיוון ולא לבקש בשלב ראשון משכנתא אלא קודם כל לסלק את החובות הקודמים. התובע הסכים ואז כאשר באו לבנק לחתימה על הלואה ע"ס מאתים וארבעים אלף ש"ח אחרי שכל המסמכים היו מוכנים, התובע התחרט וסירב לקחת את ההלוואה. מאז הצדדים הפסיקו את ההתקשרות ביניהם והתובע פנה לקבלת שירות מיועץ אחר.

טענת התובע

כל ההצעות של היועץ הם לא מקצועיות והסבו לנו נזק. למשל- לקחת הלוואה ולסלק חובות קודמים, ואז התברר שהצעה גרמה לנו ליכנס לסחרור כלכלי, ריבית של 6% והחזר של כ-2500 ש"ח. הגענו למינוס גדול בבנק ולריביות מיותרות. נגרם לנו מזה צער גדול. ביקשנו הלוואת משכנתא, בסוף קיבלנו

¹ פסקי הדין דלהלן הם מבית הדין לדיני ממונות שע"י ישיבת ההסדר בשדרות. שמות בעלי הדין – שונו. פסקי הדין ניתנו ע"י הרכבים של שלשה דיינים.

הלואה לכל מטרה על סכום של פחות מרבע ממה שביקשנו. היועץ לא עשה את עבודתו כראוי וגרם לנו נזק, בזבוז זמן ועגמת נפש גדולה. כמו כן הנתבע הביא שמאי לדירה והוא נתן שומה נמוכה. שילמתי לו 800 ש"ח מיותרים. אני תובע:

א. תשלום היעוץ חזרה, כי לא קיבלתי מה שביקשתי, 9126 ש"ח

ב. הריביות הגדולות בגין ההלואה הרשלנית, 17,500 ש"ח

ג. הכסף ששילמתי לשמאי, 800 ש"ח

ד. הוצאות ניירת בסך 1700 ש"ח

סה"כ: 29,126 ש"ח

טענת הנתבע

אני עובד בתחום כבר 21 שנה. יש לי חברה פרטית כבר 9 שנים. ההמלצה לסלק חובות קודמים לא הייתה מעשית אלא רק חשיבה ראשונית והצעה, מעולם לא שלחתי אדם לסלק משכנתא לפני שיש אישור עקרוני על המשכנתא. לא שלחתי אותו לעשות את זה. התובע עשה את זה על דעת עצמו. בשלב זה, לא היתה בינינו שום התקשרות, לא חוזה חתום ולא תשלום, רק שיחה טלפונית. רק אח"כ נחתם חוזה בינינו. הוא לא סיפר לי שהיו לו בעיות, אני ניזון בתחילה רק מהצהרת הלקוח. שאלתי אם היו חזרות, פיגורים או החזרי צ'קים, הוא אמר שלא. לאחר שהעביר לי את הנתונים המלאים אמרתי לו שאין מה לדבר על ההלואה שרצה. כעיקרון, לקוח שחזרה לו משכנתא או שיש BDI (מערכת המודיעה על החזרים ועיקולים) אני לוקח שכר טירחה פי שלשה מהמקובל בשוק בגלל שזה הרבה יותר קשה להשיג משכנתא ודורש מאמץ גדול. אם הייתי יודע לא הייתי נכנס לזה.

אני מצדי עשיתי הכול, הגעתי אליו הביתה והסברתי לו, המלצתי על לקיחת הלואה להחזרת החובות, כי חייבים קודם לסגור את ההלוואות שיש להם. לאחר יומיים הוא הסכים. לגבי השמאי, השמאי אינו שלי, יש לבנק רשימה משלו ויש ברשימה 3 אנשים, המלצתי על אחד מהם שהוא נח יותר, דיברנו איתו. אני לא קובע את התשלום ואת דעתו, והדירה שלו היא אחת והוא חילק אותה לשנים ללא אישור. השמאי הראשון שפניתי אליו לא היה מוכן לבוא בכלל. שיכנענו את השמאי השני והוא בא. הוא העריך את שווייה ב480000 ש"ח

ולכן לקח הלוואה על סך 240000. הסכמתי להמשיך את כל התהליך בגלל שראיתי שמצבו לא טוב.

מבחינתי, ההצעה שלנו טובה ואף הגיעה לכלל ביצוע והוא סירב ברגע האחרון. על פי סעיף 7 בחוזה ההתקשרות בינינו, כאשר לקוח אינו רוצה לקבל את ההלוואה שהכנו עבורו, אין החזר על שכר הטירחה.

פסק דין

במקרה שלפנינו, הנתבע קיבל את מלוא הסכום מן התובע על שירותי יעוץ פיננסים. הנתבע מוחזק בממון והתובע רוצה להוציא ממנו בטענה שהשירות היה גרוע ורשלני וגם טוען שנגרמו לו נזקים.

נראה שהתובע הבין במהלך ההתקשרות שבגלל מעמדו אצל הבנק הוא לא יוכל לקבל את המשכנתא שרצה בתחילה. בנקודה זו, נראה שהנתבע עשה את עבודתו כראוי.

מיד כשנתברר מעמדו הבעייתי של התובע, היועץ והסביר לו את מצבו והציע לו הצעה חדשה שהייתה טובה בהתאם לכך שהוא מוגדר כבעייתי בעיני הבנק. גם התובע הבין לבסוף שזה הכיוון הנכון, וכך נהג לבסוף עם יועץ אחר.

שורש הבעיה התחיל בכך שהתובע לא הציג את כל הנתונים בפני היועץ מהרגע הראשון. מכח זה, היועץ בנה מודל מסויים שהתברר אח"כ כלא רלוונטי.

ההתרשמות של בית הדין היא שמרגע שהתברר ליועץ העניין, הוא פעל כשורה.

היועץ הציע הצעה אחרת, הלוואה לכל מטרה, ע"ס 50% מערך הדירה שברשות התובע.

לכאורה, לא על זה היה התשלום הראשוני אלא על הצעה אחרת. אך נראה שגם כאן, היועץ עשה את עבודתו נאמנה והשיג את ההלוואה עבור התובע. התובע הוא שהחליט לבסוף לוותר על כך.

מקורות

בשו"ע (חו"מ שלה, ב) נפסק שפועל שנשלח לעבודה והלך אך לא מצא עבודה, עשה שליחותו ומקבל שכר שלם. בנתיבות המשפט ס"ק ג' מבואר שאפילו אם הסיבה שלא מצא עבודה הייתה אונס שנגרם לבעל הבית, כיון שהפועל עצמו

עשה את המבוקש ממנו, זכאי לקבל תשלום מלא כפי שסיכמו ביניהם. מכאן, שהנתבע זכאי לתשלום שסוכם מראש על עבודתו.

הצעה לקחת הלוואה מבנק מסד

באחד המסמכים שהגישו התובעים מובאת הערה בכתב ידו של היועץ "סילוק משכנתא בלאומי באמצעות הלוואה". בפועל, עצה זו לא הייתה נכונה היות והמצב של התובעים לא אפשר החזרים גבוהים, ועקב הפעולה הזו המצב הדרדר והסתבך. יש לברר את אחריות היועץ לדבר זה.

עדין לא נחתם הסכם ביניהם, אך כאשר יועץ ממליץ על לקיחת הלוואה, ברור שהייעוץ מתחיל מרגע זה, על דעת שלבסוף ייחתם ההסכם. ובמיוחד במקרה זה שבו היועץ כבר עבד בעבר עם משפחתו של התובע והוא נתן בו אמון עוד לפני חתימת החוזה.

לאחר שמיעת הטענות ובדיקת הניסוח של העצה, לבית הדין עדיין ישנו ספק באיזה הקשר היא ניתנה, האם הוסבר לתובע באופן ברור שזה רק תוואי עבודה אפשרי ולא הוראה מעשית מיידית, כמו שמצופה מיועץ לומר, או שניתנה כאן הנחיה גמורה.

זה לב הוויכוח בין הצדדים - האם הייתה כאן רשלנות של היועץ? כאשר לא הסביר לתובע בצורה ברורה שיש להמתין עם סילוק ההלוואה עד שיתברר מול הבנק שיש היתכנות, או שמא התובע רץ לסלק את ההלוואה בבנק לאומי לפני שקיבל התרשמות אם יש סיכוי למהלך כולו.

הכרעת בית הדין היא שכיוון שאין ראיות ברורות שהייתה כאן עצה רעה מצד הנתבע, וכלל גדול בדין הוא שהמוציא מחברו עליו הראיה, אז מספק אין לחייב את היועץ להחזיר את שכרו או לשלם את שכר השמאי והריביות.

אך כהשלמה לכך מצד הסמכות של בית הדין לפשר במקום שהדין לא יכול להתברר וכאמור המציאות לא מספיק ברורה, ולכן נראה שיש לתת לכך ביטוי מסוים בפסק הדין לעצה זו.²

² הרא"ש בתשובה (כלל קז סימן ו) כותב: ולכן נתנו חכמים רשות לדיין לפסוק לפי ראות עיניו, במקום שאין הדבר יכול להתברר בראיות ובעדויות. פעמים באומד הדעת, ופעמים כמו שיראה הדיין בלא טעם ובלא ראייה ובלא אומד הדעת, ופעמים על דרך פשרה. הובאו דבריו להלכה בשולחן ערוך (ח"מ יב, ה) וכתב הסמ"ע (סי"ק יב): ורוצה לומר, שכל אלו הדברים יכול לעשות הדיין בעל כרחם של בעלי דינים.

ישנה אחריות מסוימת ליועץ שכתב את הדברים ללא הסתייגות. היה עליו יותר להיזהר ולהדגיש לתובע באופן ברור ביותר שעליו להמתין עם לקיחת ההלוואה עד לבירור מצבו המדויק של התובע, לכן בית הדין מחליט לחייב את הנתבע להחזיר עשירית משכרו - 900 ש"ח.

החלטה

הנתבע יעביר לידי התובע סך של 900 ש"ח תוך 30 יום ממתן פסק דין זה.

על החתום :

הרב אוריאל פרץ, דיין הרב אריאל בראלי, אב"ד הרב שלמה בן יאיר, דיין

נספח

הסכום הנ"ל הוא במסגרת פשרה ובהתחשב בכך שכתוצאה מכך התובע עבר תקופה קשה ונגרם לו צער ומצב מביש במשך כמה חודשים. מנגד, מבחינת הדין ישנם עוד ספקות ביחס לאחריות של היועץ על הנזקים שנגרמו יש לדון: האם נגרם נזק כספי ממשי מכח העצה הרשלנית. אם אכן נגרם נזק, יש לדון בו דינא דגרמי, ע"פ הגמרא במסכת בבבא קמא דף ק שאומרת שאדם סומך על עצה שקיבל מבעל מקצוע (אומן), לכן אם העצה רעה האומן אחראי על הנזק שגרמה. וכן האם זה מצדיק החזרת חלק מהסכום הראשוני, בגין שירות לקוי. את שתי העניינים קשה מאוד לברר. הנזק הממשי הוא הריבית הגבוהה והקושי בניהול חשבון הבנק במצב דחוק. אך לא ברור מה הנזק הכספי הממשי שהגיע לתובע, שהרי התובע מודה שהיו לו חובות נוספים שינפלו עליו בפתאומיות וגם הם גרמו לקושי ולריביות הגבוהות. אי אפשר לדעת כמה אחוז מכך קשור להלוואה וכמה קשור לענייני התובע עצמו. ועוד, אם לא היו לתובע חובות אחרים, אולי הוא היה יכול לחיות עם החזר של ההלוואה, גם אם בדוחק מסויים, ולא היה נגרם לו נזק משמעותי. גם אם השירות היה לקוי במידה מסוימת, לא מדובר שהשירות עצמו לא ניתן בכלל וקשה להעריך איזה אחוז יש להוריד מן השרות הכולל.

פסק דין בענין עבודות גינון

העובדות המוסכמות

מחודש תשרי תשע"ו התובע החל לעבוד כגנן אצל הנתבע. ההסכם בין הצדדים הוא על עבודות אחזקה שוטפות של הגינה. התובע מחויב להגיע פעם אחת כל שלושה שבועות ולדאוג לעבודות המקובלות כאשר הנתבע הודיע מראש שהוא יתן דגשים לפני כל טיפול. הוסכם שהתובע יקבל כל פעם סך של 300 ש"ח על אף שבאופן כללי בחודשי החורף ישנה פחות עבודה באחזקה מאשר בחודשי הקיץ, למרות זאת שני הצדדים לא התייחסו לכך. התובע החל את העבודה בחודש תשרי תשע"ו ובקש לסיים את עבודתו בחודש אייר תשע"ז. לא סוכם במפורש בין הצדדים על תנאים כאלו או אחרים בזמן הפסקת העבודה הן מצד הגנן והן מצד בעל הבית.

טענות התובע

החלטתי לסיים את העבודה עקב יחסים עכורים עם הנתבע. וכיון שהגעתי שתי פעמים ולא שולם לי עליהם, פעם אחת בערב פסח תשע"ז וכמו כן בחודש אייר תשע"ז, אני דורש את התשלום על שתי פעמים אלו בסך 600 ש"ח. כמו אני דורש הוצאות משפט בסך 150 ש"ח, כמו כן אני דורש שהנתבע לא יפגע בשמי הטוב.

טענות הנתבע

א. ההחלטה הפתאומית של הגנן לעזוב בדיוק לקראת חודשי הקיץ שבהם עיקר העבודה היא אינה מעשה הגון, בייחוד שעל עבודות אחזקה בקיץ אני נדרש לשלם יותר מעבודת החורף - 500 ש"ח.
ב. אמנם לא עשינו תנאי מפורש אך בוודאי דברנו על הבדל זה בין הקיץ לחורף ומבחינתי השכר לחודשי החורף של 300 ש"ח הוא בתנאי שימשיך לעבוד בקיץ. ולכן אם הוא עוזב לפני הקיץ עליו 150 ₪ על חודש. נעשה חשבון מחדש על חודשי החורף שכבר שולמו כיון שבהם יש פחות עבודה והתשלום בחורף בסכום זה הוא על דעת שבקיץ גם אצטרך להוציא סכום כזה ולא הוצאות גדולות יותר.

ג. נמצא שאני ביתרה וזה מתקזז עם הטיפול האחרון שעשה בחודש אייר שבאופן עקרוני אני מודה שהוא עשה טיפול ראוי ועליו אני חייב לשלם.

ד. בקשר לטענתו על הטיפול בערב פסח לא ידעתי מראש שהוא יגיע ואף לאחר מעשה איני יודע מה נעשה בגינה, ולכן איני צריך לשלם זאת. מלכתחילה הובהר לתובע שאני מעוניין לדעת כל פעם שהוא מגיע כדי שאתן לו הוראות מה צריך לעשות, וכך נהגנו לא מעט פעמים.

לסיכום טענות הנתבע:

א. התובע רשאי לעזוב כרצונו, אך אני דורש לחשב מחדש את הסכום המגיע לו על עבודתו בחורף ולשלם סכום נמוך יותר.

ב. בכל מקרה איני צריך לשלם עבור מה שהתובע טוען שעשה בערב פסח.

תגובת התובע

א. ראשית לא היה שום סיכום של תנאים ביננו אלא 300 ש"ח לכל חודש. וגם התנאי לא הגיוני כי קיץ לעניין זה הוא 8 חודשים חורף 4 חודשים, ולא הגיוני שארבעה חודשים תלויים בשמונה חודשים. וכך מקובל שכ"א מהצדדים יכול להפסיק את ההתקשרות כרצונו.

ב. בערב פסח עשיתי עבודה משמעותית גזמתי צמחים וכיסחתי את הדשא, הבאתי עוזר ושילמתי לו על כך.

בירור הדין

בנדון שלפנינו שני הצדדים מסכימים לכך שלא היה תנאי מפורש אודות מחויבויות של מי שהוא מהצדדים לזמן עבודה.

טענתו של הנתבע שהזכרת ההבדל בין קיץ לחורף רומזת לתלות שיש בין שתי התקופות, אינה מתקבלת, היות והיה צריך להתנות במפורש ולא לסמוך על אזכור ארעי. לכן כל עוד שלא נעשה תנאי מפורש בדבר אין משמעות מחייבת לאזכור זה (חו"מ שלא א, וביאור הגר"א שם סק"א).

נמצא שהנדון שלפנינו הוא הסכם עבודה סתמי ללא פרוט מה יהיה כאשר הגנן יתפטר. לכן יש לפרש מצב זה על פי מנהג המדינה (חו"מ שלא א). מברור שערכנו, ישנה אפשרות להפסקת עבודה בכל עת, בלא צורך לחשב מחדש את השכר שכבר נעשה.

לסיכום, מכיוון שלא נקצב זמן העבודה, אזי שני הצדדים יכולים להפסיק את ההתקשרות בכל זמן שירצו, לכן הפסקת העבודה מצד התובע (הפועל) אינה מחיבתו לשאת בהוצאות כל שהן.

בנוגע לטענת הנתבע שאינו חייב לשלם עבור מה שעשה התובע בערב פסח. לכאורה יש לפנינו טענת ברי של התובע הטוען לעבודה מלאה ומנגד טענת שמא של הנתבע שאין לו ודאות שאכן נעשתה עבודה.

במצב זה הדין הוא שאין מוציאים ממון מהנתבע אך הוא חייב לצאת ידי שמים (חוי"מ עה, ט). אמנם הנדון שלפנינו שונה, מכיוון שמראש לא נדרש התובע להוכיח בעדים וכדומה שהוא הגיע לגינה ועשה עבודתו, נמצא שהנתבע האמינו על כך וכפי שמבואר בשו"ע (חוי"מ צא, ז): "אם לא נתן בעל הבית לחנוני קצבה כמה יתן לפועליו, אלא אמר ליה: תן להם מה שצריכים, אם אין הפועלים לפנינו או מתו, החנוני נאמן לומר: כך וכך נתתי להם ונוטל מבעל הבית בלא שבועה." מכאן נראה שגם בנדון שלפנינו התובע נוטל בלא שבועה, וכך גם נהגו הצדדים מספר פעמים. ואע"פ שהנתבע טוען שגילה דעתו שעל הגנן לעדכן לפני הגעתו, נראה שעניין זה אינו נחשב כתנאי שהרי לא הוזכר כתנאי לקבלת השכר בזמן ההסכם, וכמו כן היו פעמים שלא נהגו כך והגנן קיבל את שכרו על בסיס אמון בלבד.³

ג. בענין תביעת הוצאות המשפט של התובע - הרי הם מוטלות עליו בלבד, כמבואר בשו"ע (חוי"מ יד, ה): "המתחייב בדין אינו חייב לשלם לשכנגדו יציאותיו, אף על פי שהזקיקו לדון בעיר אחרת. וה"מ דלא מסרב למיקם בדינא וכו'." הרי שהנתבע אע"פ שנתחייב בדין פטור מלשלם הוצאות משפט.

פסק הדין

על הנתבע לשלם לתובע 600 ש"ח לא יאוחר משלושים יום ממתן פסק דין זה.

³ התובע אינו צריך להישבע כפי שמבואר שם.

שכר פועלים והשמצה

עובדות מוסכמות

לתובע ישנם שבעה פועלים זרים והוא משכיר אותם לחקלאים באזור כפי מידת הצורך. בחודש ינואר הוא השכיר שלושה מהם לנתבע מתוך הבנה שהם עוברים לאחריותו הכלכלית במובן של לינה ותלושי שכר. הסיכום היה על כל עובד של 140 ש"ח לשמונה שעות עבודה ועל כל שעה נוספת 20 ש"ח. בפועל, העובדים היו רק שבעה עשר יום מתוך החודש. הוויכוח בין הצדדים נסוב על התמחור לאותם ימים ועל הנזק שנגרם לנתבע בעקבות צמצום הימים. לגבי שאר החודשים אין ויכוח והמחיר הוא 27 ש"ח לשעה.

טענות התובע

אני נוהג להתנות עם כל החקלאים שבזמן שאני זקוק לעובדים, הם חוזרים לעבוד אצלי. בחודש הראשון לקחתי את ארבעת הפועלים ואני מחויב לשלם עליהם 27 ש"ח לכל שעת עבודה וכן עבור הלינה החלקית. לקראת העשירי לחודש פניתי ובקשתי את מה שסיכמנו ושיוציא תלושי שכר והוא סירב. נאלצתי להוציא תלושי משכורת שלא לפי הסיכום, אומנם למחרת הוא העביר לי 20000 ש"ח אך זה אינו מכסה את כול החוב הנותר שכעת עומד על 6352 ש"ח.

טענות הנתבע

גידלתי גידול נסיוני ופורץ דרך המצריך הרבה השקעה וידים עובדות. סיכמנו על ארבעה עובדים באופן מלא למשך חודש ועוד שלושה עובדים לפי הצרכים. אני סמכתי על כך ולבסוף נקלעתי לקשיים רבים והעונה הזו הסבה לי הפסדים בעיקר בגללו כי היה מחסור בכוח אדם.

הכל התחיל בהפרת הסכם מצדו של התובע אשר לקח ממני את העובדים למשך שלשה עשר יום בחודש שהיו אמורים להיות אצלי. אני מכחיש שלא היה שום תנאי שהוא יכול לקחת את העובדים ולכן בניתי עליהם ועל שלושת העובדים הנוספים. לדבריו היו חסרים לו רק 1576 ש"ח בעוד אני חושב שמגיע לי ממנו 4881 ש"ח בנקודת הזמן הזו לא היה אפשרות לשבת באופן מסודר. אך אמרתי לו שנסתדר ובכל זאת הוא בחר להכפיש אותי בקבוצת הווטסאפ דבר שהוסיף לקושי שלי להשיג עובדים.

תגובת התובע

לדעתי הסיכום הראשוני הופר על ידו כאשר נאלצתי להוציא במקומו תלושי שכר ואז המשמעות שאני משלם ביטוח ולכן הם חזרה ברשותי. החוב הוא 26352 ש"ח.

תגובת הנתבע

אני זה שרצייתי לסיים זאת בדרך יפה באמצעות ברור או בית הדין והתובע קם והלך באמצע המפגש. אני חוזר על כך שהוא הכפיש את שמי בקבוצת ווטסאפ וגרם לי נזק כבד שחקלאים התרחקו ממני. וכל זה על סכום של 1500 ש"ח בעוד הוא יודע שהעברתי לו עשרים אלף ולדעתי זה יותר מדי.

במהלך הדיון בית הדין הציע פשרה אך זו נדחתה על ידי אחד הצדדים.

ברור הדין

בית הדין רואה כדבר מחייב את ההסכם הראשוני להעסקת ארבעת הזרים בחודש 1/18 וכפי שנקבע בתחילה - 140 ש"ח לשמונה שעות עבודה ועל כל שעה נוספת 20 ש"ח.

הנתבע טוען שהעובדה שהתובע לקח את הפועלים באמצע החודש ולא שריין את העובדים עבורו לחודשים הבאים הסבה לו נזק כבד ויש לראות בכך הפרת חוזה.

לדבריו, נגרמו נזיקין של מאות אלפי שקלים והוא תובע אותם בתביעה נגדית לגבי סוגיה זו, עמדת בית הדין היא כי עניין זה נשאר בין הצדדים בתחום האפור, הדברים לא נאמרו וסוכמו בצורה ברורה. על פי בדיקת בית הדין עם חקלאים נוספים אין מנהג ברור כל עוד אין 'ניוד' חוקי. לאור זאת מחמת הספק בית הדין אינו יכול לקבוע פיצוי על הנזקים שנגרמו היות ולא הוכח שהתובע הפר חוזה והמוציא מחבירו עליו הראיה (בבא קמא מו).⁴

ישנו פער בין הצדדים ביחס לכמה שעות העבודה עבדו התאילנדים אצל הנתבע, התובע חישב 976 שעות על פי דיווח העובדים, והנתבע חישב 921. בעלי הדין הביעו נכונות כללית להסתדר זה עם זה ולהתפשר על כן בית הדין קובע חיוב על 949 שעות.

⁴ ובנוסף חלק מהנזקים אינם ישירים ויש לפטור מדין 'גרמא' (חוי"מ שפו).

ביחס להודעת הווטסאפ שנשלחה מהתובע לקבוצת החקלאים ושם נכתב "לאחר שנתתי עובדים זרים לאמיתי, אני מקבל עקיצה כמו שלא קיבלתי עשרים שנה". פרסום זה אינו ראוי וגרם להלבנת פנים. המהרש"ל כתב על בושת דברים " אם אמר לו נבל, או שקרן, או זייפן, או ריק... מוטל על המחרף לפייסו. אבל אין כח ביד ב"ד לכוף אותו. אם לא שמורגל בכך, לבייש הבריות. או משום גדר וסייג". לאור זאת התובע צריך לקחת זאת לתשומת ליבו ולפייס את הנתבע (ים של שלמה ב"ק ח, מב).⁵

החלטה

הנתבע חייב על 949 שעות עבודה וכבר שילם על כך. על כן שני הצדדים פטורים מלשלם.

⁵ כתב בשו"ת עבודת הגרשוני סימן עד, כי המבייש ללא כוונת זדון אך מתוך דאגה לטובת עצמו, הרי זה נחשב מבייש בכוונה. וזה לשונו " מי שמבייש להנאת עצמו חייב, וראיה לדבר ממה דא"י בסוף פ' כיצד הרגל "אמר רבה נפל מראש הגג כו' פטור על הבושת ואם נתהפך חייב אף על הבושת" ופירש רש"י ואם נתהפך- לאחר שהתחיל לנפול דנתכוון לנפול על האדם להנאתו, חייב אף על הבושת אף על פי שלא נתכוין לשם בושת עכ"ל.

פסק דין בענין תיווך

עובדות

בחוה"מ פסח תשע"ז, פנה חבר של השוכר למתווך בבקשה שימצא בדחיפות דירה עבור חבריו. המתווך נזכר בדירה של ראובן (להלן המשכיר) שפנה אליו בעבר בענין. הוא החל במשא ומתן מול כ"א מן הצדדים. הוא זירז את המשכיר שידאג שהדירה תהיה פנויה בתאריך הרצוי לשוכר. הוא שלח הודעות לצדדים וקיים פגישה קצרה פנים מול פנים.

המתווך רקם את פרטי העיסקה והגיע להסכמה מול הצדדים על תאריך כניסה ויציאה, סכום התשלום, אחריות על תשלומי ארנונה וכו'. הצדדים עדין לא ידעו במי מדובר והשוכר עדין לא ראה את הדירה.

מדובר על עיסקה שידוע מראש שהיא רק לתקופה של כשלושה או ארבעה חדשים בלבד.

שני הצדדים הודיעו למתווך שישלמו לו בעבור התיווך מה שמגיע לו, ללא שנקבו סכום כל שהוא.

לאחר שהמתווך סגר את כל פרטי העסקה, פנו הצדדים אל המתווך לשאול כמה הוא רוצה שישלמו לו. המתווך אמר להם שהוא גובה סכום של חודש אחד בתוספת מע"מ. שני הצדדים טענו שהמחיר יקר ולבסוף אמרו לו שהם מוכנים לשלם 500 ש"ח כ"א ולא יותר. המתווך לא הסכים לסכום זה. הוא אמר שאם לא מתאים להם הם יכולים לרדת מהעסקה. הוא גם הציע להם לבוא אליו למשרד לדון בתשלום ולהגיע להסכמה. הם לא הגיעו.

בשלב זה הציע חבר של שני הצדדים את הדירה של המשכיר לשוכר, ללא ידיעה שכבר מתרקמת עיסקה בעניין. הצדדים הבינו מיד שמדובר באותה עיסקה של המתווך והציעו שוב סכום של 500 ש"ח, המתווך לא הסכים. הצדדים סיימו את העיסקה ביניהם וסגרו את העיסקה לפי אותם פרטים, פחות או יותר, שרקם המתווך. והשוכר נכנס לדירה ב23/4.

טענת התובע, המתווך

אני עשיתי את העיסקה, היה מוסכם שהם משלמים עבור התיווך. לאחר שסגרתי את כל הפרטים, ונשאר רק להפגיש בין הצדדים ולחתום על חוזה ביניהם, הם שאלו כמה ישלמו. ביקשתי חודש בתוספת מע"מ. הם לא הסכימו.

הצעתי יותר מפעם אחת שיבואו אלי ונגיע להסכמה על גובה התשלום. הם הציעו 500 ש"ח כ"א. אני לא עובד בסכומים כאלו, לא משתלם להתאמץ עבור סכום כזה. הם ניתקו קשר ולא חזרו אלי. לאחר זמן שמעתי שסגרו את העיסקה ביניהם והשוכר גר בדירה.

הסיבה שלא היה חוזה חתום היא שהפניה היתה בחול המועד ובכל שנות עבודתי בתחום לא עבדתי בחול המועד. רק בגלל דחיפות הענין הסכמתי לסייע אך לא הייתי במשרד.

אני תובע סכום של חודש בתוספת מע"מ כמקובל. מבחינתי לא משנה לכמה זמן הם שוכרים, המאמץ שלי הוא אותו מאמץ בין אם הם שוכרים לעשר שנים או לכמה חודשים. לפעמים אני יורד מהסכום הזה לפי הצורך והענין. הצעתי לו יותר מפעם אחת לבוא למשרד ולהגיע לפשרה על גובה התשלום, אך הוא לא בא.

טענת הנתבע, המשכיר

הסכמתי לשלם לו דמי תיווך, אבל הוא ביקש סכום גובה של חודש+מע"מ, זה לא הגיוני לתת למתווך סכום של שליש מהעיסקה. סירבתי לסכום כזה, ומבחינתי אין יותר עיסקה, העיסקה נפלה באשמתו ואני לא מחוייב לו יותר. סגרתי את העיסקה מול השוכר בעקבות פניה של חבר, ללא קשר למתווך. השוכר לא ראה את הדירה קודם והעיסקה לא יצאה לפועל מכוחו של המתווך.

בנוסף, המתווך לא החתים אותי על כלום, ולפי חק המתווכים החל במדינת ישראל, אני לא חייב לשלם לו כלום. דינא דמלכותא דינא והחוק הקיים במדינה הוא הקובע. הייתי מוכן לשלם לו 500 ש"ח לפני משורת הדין, אך עתה שפנה לבית דין איני מוכן לשלם לו כלום.

ברור הדין

א. מעמד המתווך מתחיל או מסיים?

במקרה שלפנינו, המתווך התחיל את העסקה בהסכמת שני הצדדים אך לא סיים אותה בגלל חוסר הסכמה על גובה דמי התיווך. האם במקרה זה הוא זכאי בכלל לדמי תיווך? ואם כן, האם הוא זכאי לדמי תיווך מלאים או חלקיים?

שו"ע חו"מ סי' קפה כותב הרמ"א לגבי מקרה של מתווך שהציע לצד אחד הצעה אך הוא סירב לה בטענה שהצד השני שנוא עליו. לבסוף הוא סגר איתו את העיסקה. הרמ"א פוסק שעליו לשלם לו דמי תיווך שלמים כיון שהוא התחיל והיה אמורה לסיים את העיסקה.⁶ וכן בתשובת האגרות משה (חו"מ סי' מט) מתברר שבכל מקרה שהיתה הזמנה של הצדדים והערכה היא שהמתווך שהתחיל יכול היה לסיים את העיסקה בעצמו, ומסיבה צדדית הוא לא סיים, מגיע לו דמי תיווך מלאים כאילו סיים את העיסקה.

יש מנהג נפוץ שמתווך שהתחיל ואחר סיים, מקבל הראשון רק חלק מהסכום, אך כל זאת רק במקום שהמתווך לא יכול היה להשלים את העיסקה, אך כאשר יכל להשלים הדבר שונה.

האם זה מקרה שהיה ביכולת מתווך לסיים בעצמו או שהיה זקוק למתווך נוסף שיסיים?

לדעת בית הדין, המתווך יכול היה לסיים את העיסקה לבדו, הוא הביא את הצדדים להסכמה על רוב פרטי ההסכם, וכפי הנראה אם היה ממשיך לסיים את העיסקה היא היתה יוצאת לפועל, כמו שמוכח מכך ששני הצדדים באמת התרצו ולאחר ימים ספורים חתמו חוזה ביניהם, התואם לתנאים שהציע המתווך. הסיבה שהמתווך לא סיים את העיסקה אינה באשמתו, הוא רצה להגיע עם הצדדים לגובה מוסכם של התשלום ולסיים בעצמו את העיסקה, אלא ששני הצדדים לא היו מוכנים לכך מתוך מחשבה שיותר מ-500 ש"ח הם לא מוכנים לשלם ואין טעם לשבת ולדון בענין.⁷

אי הסכמה על התשלום אינה נחשבת ביטול עיסקה, כי בסופו של דבר העיסקה יצאה לפועל. במקרה זה, חלה עליו חובת תשלום מלא למתווך, אפילו שבפועל הוא סיים את העיסקה לבד.

ב. דינא דמלכותא

הנתבע טוען שע"פ חוק המדינה הוא פטור מלשלם כיון שהמתווך לא החתים אותו על חוזה תשלום.

⁶ אמנם, במקרה ההוא נראה שהטענה שהצד השני שנוא עליו מטרתה להתחמק מתשלום, ואולי בגלל זה פסק הרמ"א להחמיר.

⁷ יש לציין שהמתווך לא נהג כשורה כשביקש סכום גבוה מעבר למקובל ואף שיש מחלוקת האם דיני הונאה חלים על נותן שרות (במעמד של קבלן ולא שכיר, שולחן ערוך חו"מ רכז לו) אך לכתחילה ודאי יש לפסוק כדעת שו"ע שם.

עיקר חוק המתווכים הדורש חתימה, נועד ליצור מצב שבו אדם שאינו בהכרח מקצועי מתווך בין אנשים ללא דיבור קודם על תשלום, ולאחר גמר העסקה הוא דורש תשלום. הצדדים נעזרו בו אך לא תיארו לעצמם שיצטרכו לשלם. מצב כזה גורם לחיכוכים מיותרים והחוק רוצה למנוע זאת ודורש שיהיה ברור מראש שיש תשלום ומהו גובה התשלום.

כך מובא בתשובת הרשב"א (חלק ב' סי' שנו), שהמטרה של דינא דמלכותא לענין כתיבת שטרות היא 'כדי שלא יבואו העם לידי קטטות', ונראה שזו הבעיה שחוק המתווכים בא להתמודד עמה.

לא כך בנדוננו, המתווך הוא בעל מקצוע העובד בעיר כמה שנים ומוכר לכולם במקצועו. הצדדים הסכימו לקבל את שירותיו כשהיה ברור שהם צריכים לשלם על שרות זה כמקובל.

בית הדין סבור שאין בטענה זו לפטור מתשלום, משתי סיבות:

א. דין תורה

דבר ברור בדיני פועלים, שהתחייבות התשלום לפועל אינה כרוכה בקנין או בחתימה.

לדעת כמה פוסקים (עיין ש"ך סימן עג סקל"ט) כאשר יש סתירה בין דינא דמלכותא לבין דין התורה, דין התורה גובר.

במקרה שלפנינו, יש גם הצדקה קלה מדוע המתווך לא החתים את הלקוחות, בגלל דחיפות הענין ובגלל שהימים היו ימי חוה"מ.

ועוד, חוק המתווכים אומר שהמתווך לא יקבל זכאי לתשלום אם לא יחתים את לקוחותיו, אך אין הוא אוסר לקבל דמי תיווך על עיסקאות שעשה ללא חתימה. במקרה זה דין התורה קובע שעליו לשלם.

ב. מנהג העולם

בית הדין סבור שכאשר יש סתירה בין לשון החוק ובין מנהג המדינה, יש ללכת אחרי מנהג המדינה.

לדעת הרשב"ם ועוד פוסקים, דינא דמלכותא מקבל את כוחו מצד קבלת הציבור ומנהג המדינה, וודאי שאינו מבטל אותו.

מנהג המדינה כפי שהתברר לבית הדין הוא שיש אחוז של עיסקאות תיווך שנסגרות בעל פה מכל מיני סיבות, כגון חברים ומכרים שלא תמיד נעים או נח

להחתים אותם, או אנשים שבד"כ יש ביניהם קשרי אמון והמתווך סומך עליהם שישלמו ולא יתחמקו. כיון שזה מנהג מקובל, הוא המחייב וכל הנכנס לעיסקה צריך לדעת שהמנהג מחייב.

ג. גובה התשלום

המתווך דורש 10%+מע"מ. האם הוא זכאי לקבל את כל התשלום או פחות, כיון שלא ציין את הסכום מראש?

בהלכות פועלים מבואר, ששני צדדים שהגיעו להסכמה על עבודה מסוימת אך לא סיכמו מראש את גובה התשלום, התשלום הוא על פי הנהוג והמקובל באותו מקום על עבודה דומה, אלא א"כ התנו מראש את גובה התשלום. במקרה דנן, התברר לבית הדין שהמנהג המקובל לתשלום עבור שכירות של פחות משנה הוא 10%+מע"מ מכלל התשלום של השוכר. זה גם הסכום הכתוב בחוק המתווכים.

ניכר שהמשכיר לא ידע שכך הוא הסכום ולכן לא התנה מראש על סכום מכסימלי, הוא העריך את התיווך בסכום נמוך, אך כפי שהתברר, במקרה שלא סיכמו מראש, מה שקובע הוא המנהג המקובל.

פסק הדין

בית הדין מקבל את טענת התובע, שהוא זכאי לקבל מן המשכיר סכום של 10%+מע"מ.

כיון שעברו כבר חודשיים מיום השכירות (מיום 23/4), וסכום השכירות הוא 3000 ש"ח, לכן על המשכיר לשלם סכום של 600 ש"ח ובתוספת מע"מ (17%), הסכום עומד על 702 ש"ח.

סכום זה ישולם תוך 30 יום מקבלת פס"ד זה.

החלטה

הנתבע ישלם לתובע סכום של 702 ש"ח תוך 30 יום.

הרב אוריאל פרץ

הרב דרור טויל, אב"ד

הרב שלמה בן יאיר

פסק דין ביניים

טענות התובעים

הנתבע חייב ליישוב 18,234 ש"ח בגין תשלומים שעדיין לא הסדירו על פיתוח המגרש וההוצאות הנלוות לכך.

תגובת הנתבע

קבלתי מהיישוב מצע בלבד, שאר הדברים דהיינו יציקת בטון מוגבה נעשו ע"י הקבלן שהבאתי. יש לי נזקים מחמת הפיתוח יש לדון בהם תחילה אחר כך אשלם את החוב.

היישוב היה אחראי על פיתוח המגרשים, אנו בנינו עם קבלו פרטי שאינו קשור ליישוב. בחורף הראשון ראינו שיש נזקים בבית ומחוצה לו. יש שקיעה של הקרקע וכתוצאה מכך השבילים מתעקמים ומי הגשמים שמצטברים על הקירות גורמים לרטיבות בבית. בתוך הבית יש שיפועים שלא אמורים להיות וגם הדלתות ניזוקו והכל מחמת הפיתוח.

תגובות התובעים

ביחס לנזקים בתוך הבית עליך לפנות לקבלן שבנה לך את הבית הוא אחראי על כך. לגבי הנזק החיצוני נביא איש מקצוע שיבדוק מה גרם לשקיעת הקרקע ואיך אפשר לפתור את הבעיה.

פסק הדין

על הנתבע לשלם בהקדם את חובו ליישוב. יש להפריד בין הנזקים בבית לנזקים החיצוניים. ביחס לנזקים שבתוך הבית הכתובת היא הקבלן שיש לו אחריות על כך. ביחס לנזקים שמחוץ לבית, זו אחריות היישוב ולכן בית הדין ימנה מהנדס קרקע המוסכם על שני הצדדים שייתן חוות דעת.

החלטה

- א. הנתבע ישלם את חובו 18,234 ש"ח בתוך שלושים יום.
- ב. בית הדין ימנה מהנדס המוסכם על שני הצדדים ויקבל ממנו חוות דעת על תיקון הנזק בקרקע, התשלום מוטל על שני הצדדים בשווה. לאחר מכן בית הדין יוציא פסק דין סופי.

הרב דרור טויל, הרב אריאל בר-אלי אב"ד, הרב שלמה בן-יאיר

בית דין קבוע ואדם חשוב בעירו

איש ציבור נתבע על ידי תושב המקום לשלם לו הוצאות קייטרינג בארוע פרטי. הנ"ל סירב להגיע לבית הדין. להלן עמדתו כפי שיוצגה על ידי טוען רבני ולאחריה עמדת בית הדין.

א. עמדת יו"ר המועצה הדתית כפי שיוצגה על ידי טוען רבני:

מרשי קיבל הודעה ממזכיר ביה"ד הנכבד על כך שהוגשה תביעה כנגדו הוא יוכיח את חפותו הגמורה בפני בית דין שלא בעירו. וזאת מהסיבות הבאות:

כתב הבית יוסף (ח"מ סי' יד) בשם, התשב"ץ שאם היה אחד מבעלי הדין אדם חשוב בעירו הוא זכאי לדרוש שהדין יהיה במקום אחר. ואף שנימוק זה מופיע כלפי הנתבע, גם הנתבע יכול לדרוש זאת - וכן הוא להדיא בתשב"ץ הנ"ל ואפילו אם בית הדין השני אינו גדול כבית הדין המקומי. וכן פסק התומים באורים אות טו.

ומבואר בתשובת מים חיים סימן א (הובא בפת"ש שם סק"ו) שכל זה אפילו אם יש בעיר ביה"ד קבוע, שכן מוכח מסתימת הרמ"א והפוסקים.

ובייחוד שהנ"ל מכיר את הדיינים וכל מוסדות הדת תחת עיניו ופיקוחו, שודאי למען הטוב והישר הוא שלא להתדיין בעירו. בנוסף, היות והתובע והנתבע נמנים על הציבור החרדי, הרי שיש לילך אחר ביה"ד התואם את קהילתם, ובקיא בטיב ההליכות והמנהגים הנהוגים בקהילה.

זאת ועוד, אין לנתבע שום התחייבות כלפי בית הדין הנכבד היות ומבואר באגרו"מ (חחו"מ ח"ב סי' ג) "שבי"ד קבוע יש רק לבי"ד שממונה מטעם המלכות ולא לבית דין קהילתי". בהתאם לכל הנ"ל, מתבקש ביה"ד הנכבד להודיע לתובע שהנתבע ציית דינא ומסכים להתדיין בעיר סמוכה ונראית.

ב. עמדת בית הדין

בית הדין קיבל לידי את התנגדות הנתבע להגיע לדין תורה מהנימוקים המצורפים על ידי טוען רבני. עמדת ב"ד היא שכאשר שני בעלי הדין הם תושבי העיר ישנה חובה הלכתית לדון בבית הדין לממונות הקבוע בעיר. ובדבר הטענה כי בית הדין מיועד למגזר מסוים, הדברים לא מתקבלים. בפני בית הדין מופיעים אנשים מצייבורים שונים ואף הנתבע עצמו הופיע בעבר בפני בית הדין. לכן המסקנה היא כי יו"ר המועצה הדתית חייב להתייבב לדין תורה בפני בית הדין לממונות בעירו.

נימוקים

חשוב בעירו

נפסק בשו"ע חושן משפט כי מי שהוא "עשיר מוחזק ואלם בעירו, מוציאין אותו לדון בעיר אחרת, אף על פי שהב"ד שבעירו יותר גדול (הלכות דיינים סימן יד). לכאורה משמע שרק כאשר הוא מוחזק לאלם אז חוששים מפניו וזכות התובע להידיין במקום אחר. אולם בספר כנסת הגדולה (הגה"ט אות ג) הביא את דברי הנתיבות שאפילו אם אינו מוחזק לאלים אלא יש לו סמכות כלפי רוב העיר שסרים למרותו.

בית הדין סובר שיש חילוק גדול בין סמכות בימי קדם של מי שיש לו סמכויות ישירות כלפי תושבי העיר והם תלויים בו לבין מי שאחראי על ספוק צורכי הציבור באופן כללי בעיר ואין לתושב הפרטי שום תלות בו. וכן כתב בשו"ת עטרת דבורה חלק ב, חו"מ סימן ג אות ה:

חבר מועצה דתית אינו נחשב בציבור כפי מה שהיה פרנס הקהילה בדורות קודמים שהרבה מענייני הקהילה היו נחתכים על פיו, וישבנו במספר דיני תורה בהם היה מעורב ראש המועצה הדתית ומעולם לא עלתה טענה שיש מקום לדון בעיר אחרת.

בית דין קבוע

ולעניין הגדרה של בית דין קבוע בעירו, אף שבתשובת הרב פיינשטיין מובא שבעיר ניו יורק אין מעמד של דיינים קבועים מהטעם הבא:

רק בעיירות שבמדינותינו [רוסיה], שהיו מתמנים מהעיר, שאף הרב אב"ד לבדו נמי היה יכול לכופו, מאחר שקבלוהו. אבל בנוא יארק ליכא דיינים קבועים שנתמנו מהעיר, ובפרט שאיכא עוד אגודות וחבורות של רבנים, שליכא אף מינוי מכל הרבנים שבעיר.

יש לומר שכל זאת שישנם בתי דין אחרים באותה העיר אבל כשיש ב"ד קבוע הפועל למעלה מעשרים שנה בעיר ללא מתחרים אין חסרון בכך שאין זה מינוי רשמי. וכן דעת הרב וואזנר:

לפי עניות דעתי גם בזמן הזה איכא בית דין קבוע דלא כאיזה מחברים שבטלו לגמרי ענין בית דין קבוע, וכתבתי במקום אחר דכל אדם השייך לאיזה קהלה בכל הענינים, ובקהלה הזאת איכא בית דין קבוע, דלדידיה נחשב בית דין קבוע ואין צריך לדון בזה בורר לו אחד,

וגם אם איכא בעיר בית דין מצורף מכמה קהלות והם דנים לפי דיני חושן משפט ונזהרים בכל הדברים אשר דיינים צריכים להזהר, דינם כבית דין קבוע בעיר (שו"ת שבט הלוי ח"ח סי' שב).

וכן דעת הרב יעקב אריאל שליט"א כי ביה"ד הרבני האזורי בדיני אישות ובית הדין לדיני ממונות בכל עיר הם בתי דין קבועים (שו"ת באהלה של תורה סי' מד).

סיכום

לאור כל זאת אנו סבורים שעל הנתבע חובה להופיע בפני בית הדין לממונות. עם כל זה אין אנו מחשיבים זאת כסרבנות היות ויש לו נכונות להתדיין בדין תורה בבית דין אחר.

תביעה על תשלומי פנסיה

תיאור המקרה

בשנת 2013 למניינם התובע התריע בפני רכו המשק על כך שהתכניות הפנסיונית וכן שאר הביטוחים אינן בצורה מיטבית וניתן להגיע להישגים טובים יותר בחברה אחרת. התובע ביקש באופן אישי לעבור לחברה אחרת ואמר זאת לרכו המשק הם הפנו אותו לעובד בהנהלת החשבונות של היישוב שאמר שהוא לא יודע איך לעשות זאת להוציא חבר אחד מכלל האחרים לחברת ביטוח אחרת. למעשה התובע התחיל בתוכנית חדשה בתחילת 2014 והעביר כספים באופן פרטי תוך כדי זה שהוא מבקש מהמשק לעצור את העברת הכספים לחברה הקודמת. המשק רק ב5/19 הפסיק את העברת הכספים לחברת ביטוח הקודמת. התביעה שלי היא על סך 101000 ש"ח שזה הסכום שהמשק העביר ללא צורך לחברה הקודמת.

טענות התובע

הכי חשוב לי זה היה עניין הבריאות להיות מבוטח בצורה טובה. העברתי קופות גמל וקרן השתלמות ורציתי להעביר את שאר הביטוחים לאחר כמה חודשים קבלתי מכתבים מחברות הביטוח שחסרים מסמכים. פניתי לרכו המשק הוא הפנה אותי למנהל החשבונות הוא אמר שהוא מקבל כסף גלובלי ואין לו אפשרות להפריט כל עובד. כחבר בענייני פנסיה וביטוחים שאלתי למה לא עוצרים את הכספים אני לא רוצה לשלם כפול. הרכו אמר אמר יודעים שיש בעיה יחזירו לך את הכסף. מזכיר המשק התחלף בשנת 2016 ואז פניתי אני וחבר נוסף ובקשנו להעביר את הקופות ממגדל וגם את הביטוחים. החבר הנוסף החתים אותו על הבקשה והצליח להעביר את הכספים לחברה חדשה אך אלי הוא כבר לא הסכים."

התובע הדגיש שלאורך כל התקופה נאמר לו שהוא לא ייזק מהמהלך הזה של החלפת חברת הביטוח.

נתבע

רק בשנת 2016 התחלנו בתהליך של פתיחת האפשרות לתושבים להחליט היכן הם מבוטחים. תהליך ארוך המצריך אישור של אספת חברים וגם חתימה לכל חבר על כך שאין לו תביעות כלפי המשק וזו בחירה שלו לעבור למסגרת אחרת. היישוב אחראי לביטוחים הללו ולכן אינו יכול לאשר לאדם פרטי לעבור ללא חתימה מפורשת על המסמך שהוזכר לעיל, אחרת היישוב חשוף לתביעות ואין

זה דבר אחראי. אומנם טעיתי ואישרתי לתושב אחר לעבור אך הבנתי שאין זה אחראי ולכן סרבתי לתובע, עד שלא תתכנס אספת חברים, ואז נוכל להחתים אותו ולשחרר אותו למקום חדש. אני במפורש אמרתי לתובע שהכספים ממשיכים להיות מופקדים עבורו, וכן היו"ר אינו מוסמך לאשר לתובע פיצוי על הכספים שהפסיד, ולכן אין מקום לתביעה".

בירור הדין

בית הדין עבר על תכתובת המיילים ועל שאר החומרים שהוצגו בפניו, כמו כן זימן את מזכיר המשק הקודם לדיון נוסף. הוא טען שבשום שלב לא לקח אחריות על הכספים שהתובע הפקיד באופן עצמאי, לדבריו לכל מהלך כזה צריך אישור של הנהלת היישוב.

למעשה, התרשמות בית הדין כי הגורמים המוסמכים לא התחייבו בצורה ברורה לתובע לפצות אותו בגין ההפקדות האישיות שלו. בייחוד שהסברא אומרת כי גוף ציבורי חייב לאבטח את עצמו מבחינה משפטית בטרם הוא מפסיק את הביטוח הרפואי לאחד מתבריו. כל עוד שהדבר לא נחתם בצורה ברורה אזי ההעברה לא הושלמה. התובע החליט על דעת עצמו להתקדם והחל להפקיד כספים בקופה עצמאית שלו ולכן האחריות לכך רובצת עליו.

מנגד, יש גם לבקר את התנהלות של מזכירות היישוב שלא הייתה תקינה בנושא הפרשות לחברת ביטוח. התברר שניתן היה להגיע להצעה טובה יותר עבור כלל התושבים והראיה שלבסוף הצעת התובע התקבלה, ורק אחרי הרבה מאמץ מצדו. כמו כן, ניתן היה לצפות ממזכירות היישוב להיענות בזריזות לבקשתו של התובע בידועם שהוא במקביל משלם עבור קרן ביטוח חדשה וכל בקשתו היא לעצור את העברת הכספים לחברה הקודמת. בנוסף היו אמירות (לא מחייבות) שהעניין הולך להיות מוסדר בקרוב והם אשר גרמו לתובע לטעות ולהמשיך להפקיד כספים פרטים.

פסק דין

לאור זאת שהתובע לא הצליח להביא ראיה ברורה שניתנה לו רשות להפקיד כספים שלו במקביל, על מנת שהיישוב יחזיר לו, יש לפטור את הנתבעים מתשלום.

המלצה

הייתה תועלת החשובה בכך שהתובע פעל למען היישוב ובכך חסך ליישוב תשלום ליועץ שהיה צריך להקדיש זמן על מנת לשכנע את כלל החברים.⁸ לאחר התייעצות עם גורם מקצועי, בית הדין ממליץ על סכום של כעשרת אלפים שקלים שמגלמים את ההתייעלות הזו. ובסכום זה יש גם לקיחת אחריות מסוימת על הסחבת והאמירות של חלק מהגורמים אשר גרמו לתובע להניח שיקבל את כספו חזרה.

החלטה

א. הנתבע פטור מלשלם לתובע.

ב. בית הדין ממליץ לפצות את התובע בסכום של כעשרת אלפים שקלים.

⁸ בית הדין אף שוחח עם המנכ"ל ולדבריו התובע תרם רבות למשק בכך שהוביל אותו להסכם חדש, לדבריו המשק לא פעל בצורה ראויה מצד האחריות שלו כלפי החברים והשינוי נעשה רק בזכות התובע.

פסק דין

טענות התובע

נתבקשתי ע"י הנתבע לעשות עבודות חשמל בבהכנ"ס. הנתבע היה קבלן השלד באותו הזמן וכמקובל בשלב זה לעשות תשתיות חשמל נתבקשתי על ידו לעשות זאת. עשיתי את העבודה, החומרים והפועלים היו על חשבוני, ואני דורש תשלום על כך, כמו כן אני דורש גם תשלום עבור שכר העבודה שלי. לכן אני תובע מהנתבעסכום כולל של 24,312.60 ש"ח לאחר מע"מ (פירוט החשבון הובא לפני בה"ד).

טענות הנתבע

התובע לא עשה את כל העבודה כמו שהוא טוען. כמו כן כיון שעבודתי הופסקה ע"י העיריה, לכן התשלום לתובע מוטל על הגורמים האחרים שהם העיריה ונציגי בית הכנסת. נוסף על זאת אין לי כרגע כסף לכן אין לי כלל מהיכן לשלם.

תגובת התובע

העבודה נעשתה כפי שנדרש. לא סיכמתי דבר עם נציגי בית הכנסת אלא רק עם הנתבע בלבד.

עדות

בהסכמת שני הצדדים נשמעה בבית הדין עדותו של נציג בית הכנסת בענייני הבניה. לדבריו הוא אינו מכיר את התובע וכל סיכום הדברים היה עם הנתבע הקבלן שהוא הביא מטעמו את התובע לעבודה.

בהסכמת שני הצדדים נשמעה בבית הדין בטלפון עדותו של מפקח על הבניה מטעם בית הכנסת. לדבריו התובע עשה את העבודה כפי שנתבקש. כמו כן לדבריו בשלב זה מה שמקובל הוא שהקבלן של הבניה מביא בעלי מקצוע מטעמו לעשות את הנדרש בשלב זה, כמו אינסטלטור או חשמלאי.

בירור הדין

לאחר בירור שנעשה עם חשמלאי מקצועי ביחס לתמחור שהובא לפני בה"ד נמצא שהמחיר שדרש התובע על העבודה הוא סביר בהחלט וכפי שמקובל.

אנו מקבלים את דברי העד בענין גמר נקודות החשמל, ולפי זה סך כל התשלום על 71 נקודות הוא 6390 ש"ח (ללא מע"מ).

התובע כלל ג"כ סעיף בתביעה בסך 2000 ש"ח (ללא מע"מ) על שמוש בתוכנת "אוטוקד". מבירור שערכנו השמוש אינו הכרחי כל כך בנסיבות אלו שיש תוכנית מפורטת של נקודות החשמל, נוסף על כך נראה שיש להחשיבה כ"כלי עבודה" שמקל על החשמלאי ואינה בכלל המלאכה עצמה, ולכן אנו רואים לנכון לפטור את הנתבע מתשלום זה.

נמצא שהתביעה בניכוי הפרטים הנ"ל בסך 18,942 ש"ח (כולל מע"מ) מתקבלת.

פסק דין

על הנתבע לשלם לתובע סך של 18,942 ש"ח, לא יאוחר משלושים יום ממתן פסק דין זה.

פסק דין

העובדות המוסכמות

התובע והנתבע יצאו לטיול משותף לחו"ל לברצלונה מיום שני עד חמישי בתאריך 27-31/11/19 למנינם. ההסכם ביניהם היה שהתובע ישלם על ההוצאות המשותפות: טיסה הלוך חזור, מלון, משחק כדורגל, ולאחר מכן הנתבע יפרע לו מחצית מהסכום. העלות הכוללת לכ"א מהם היא 2208 ש"ח. עלות כרטיס טיסה חזור היא בסך 404 ש"ח לכל אחד.

ביום חמישי 31/11 היום האחרון של הטיול הטיסה בחזור היתה אמורה להיות בשעה 15:35. למעשה הם איחרו לטיסה, וכתוצאה מכך הכרטיס לטיסה חזור שהיה ברשותם הופסד, וכל אחד מהם קנה כרטיס חדש לעצמו לטיסה בחזור. לפני בית הדין הוגשה הקלטה של הודעה שמסר התובע לנתבע, ההודעה בלשונה תובא להלן בטענת הנתבע.

טענת התובע

הסיבה שבגינה הפסדנו את הטיסה בחזור היא ההתנהלות של הנתבע. אני סמכתי על דבריו ביחס לרכבת לשדה התעופה לטיסה בחזור, והוא טעה ועלינו על רכבת לא מתאימה, וכתוצאה מכך התעכבנו ואחרנו את הטיסה. הוא אשם באיחור שלנו לכן אני תובע ממנו את כל הסכום שהיה צריך לשלם לי כולל הטיסה בחזור, סך כל התביעה ממנו היא 1731 ש"ח.

טענת הנתבע

טענתי היא שהגורם לאיחור הטיסה היא ההתנהלות של התובע באותו יום. כיון שיש לי נסיון בטיסות לחו"ל, ידעתי שאנחנו צריכים להיות בשדה התעופה מוקדם כדי להספיק לטיסה חזור. לכן סיכמתי עימו להפגש בדירה בשעה מוקדמת יחסית. הוא התעכב לצורך קניות ואמרתי לו שאנו צריכים לצאת לכל היותר בשעה 12:40 כדי להגיע בזמן. למעשה הוא התעכב והגיע ב-13:30. אני לא התייאשתי וניסיתי לדבר עם הנוגעים בדבר שיאפשרו לנו בכל אופן להגיע לטיסה. ההתערבות שלו בשלב זה הזיקה ולבסוף לא אפשרו לנו

להיכנס. כתוצאה מכך נאלצתי לרכוש כרטיס טיסה חוזר בעלות של 1770 ש"ח (440 יורו).

מיד לאחר מכן קבלתי הודעה מוקלטת בלשון זו: "זה אשמתי מה שקרה היום ופשוט אני משלם עליך אם לא סגרת משהו אחר. על אף... אין לי בעיה אם זה אל תרגיש לא בנוח עם זה, מקסימום אח"כ נתקזז בהחזרה. על תחזיר לי אני אשלם וזהו. זהו אחי זה אשמתי ולא פעלתי בחכמה כל הדרך... והרבה פעמים בטיול הזה במיוחד עכשיו, ועל טעויות משלמים. במיוחד שזו הטעות שלי אז אם אתה רוצה תגיד לי עכשיו כי אני סוגר כרטיס אחד בטוח. אתה רוצה תגיד לי אני אקנה לך כרטיס."

לסיכום טענת הנתבע, ההשתהות בהתחלה היא בגלל התובע, וכך גם האפשרות בכל אופן לטוס בטלה מחמת התערבותו. לכן איני רואה חובה לעצמי לשלם לו עבור הטיסה בחזור. מלבד זאת באותה הודעה הוא אמר במפורש שהוא אשם והוא לוקח על עצמו לשלם על הפסד הטיסה בחזור. מחמת כך אני דורש לקזז מהחוב 1770 ש"ח שזה מחיר עלות הכרטיס טיסה ששלמתי.

תגובת התובע

ביחס לטענה בענין האיחור שהוא באשמתי הכל היה בתאום איתו, גם לא מנעתי ממנו ללכת לבד, הוא יכל ללכת לבדו כמו שלבסוף עשה לאחר שאיחרנו את הטיסה.

ביחס להקלטה הדברים מצידי נאמרו מתוך לחץ וחוסר אונים, הדבר ניכר בקולי בזמן שאמרתי את הדברים. ואחר ההודעה ששלחתי לו הוא כתב שלא צריך, הסתדרתי לבד'.

בירור הדין

סוכם בין הצדדים על כך שהתובע ישלם מכיסו והנתבע יתחייב לשלם לו, ואכן התובע רכש כרטיס טיסה הלוך חזור ושילם גם עבור דברים נוספים בסך כולל של 2208 ש"ח לכ"א מהצדדים. כיון שעובדות אלו מוסכמות יש כאן סיבת חיוב היוצרת חוב של הנתבע כלפי התובע בסך של 2208 ש"ח.

טענת הנתבע שאינו חייב לשלם כיון שהתובע גרם לאיחור אינה מתקבלת כי אין זה גרמי אלא אולי גרמא בעלמא כי מבחינת המציאות אין כאן התנהלות

שיש בה פשיעה ובודאי לא ניתן לראות זאת כאדם המזיק בכדי שיחוייב התובע לשלם על הפסד הטיסה.

טענת הנתבע שהתובע לקח על עצמו אחריות לשלם על כרטיס הטיסה חזור, גם אם היתה נאמרת בלב שלם אין בה כדי לצור שעבוד מצידו, שהרי אין התחייבות בלא מעשה קנין או לכל הפחות אמירה בפני עדים (חו"מ מ, א ובנו"כ שם), אך אם אכן נאמרה בלב שלם ייתכן לראות בה כמחילה מהחוב בערך הטיסה חזור, ומחילה אינה צריכה קנין (חו"מ רמא).

אמנם נראה מלשון ההודעה שאין בה מחוייבות חד משמעית, שכן בתחילה התובע מסייג את דבריו: "אני משלם עליך אם לא סגרת משהו אחר", וגם לאחר מכן: "מקסימום אח"כ נתקוזז בהחזרה... אם אתה רוצה תגיד לי עכשיו וכו'". נוסף על כך הדעת נוטה לקבל את דברי התובע שדברים אלו נאמרו מתוך לחץ נפשי שמסתבר מאוד שהיה קיים אצלו בנסיבות אלו.

למעשה אין אנו רואים בדברי התובע מחילה על החוב.

פסק דין

על הנתבע לשלם לתובע את כל חלקו בחבילת הטיול כפי שסוכם לא יאוחר משלושים יום ממתן פסק הדין.